
Handling 2021 nr 185

Yttrande över motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden samt bostäder med särskild service

Till Göteborgs kommunfullmäktige

Kommunstyrelsens förslag

Kommunstyrelsen tillstyrker yrkande från M, L, C och S den 15 september 2021 och föreslår att kommunfullmäktige beslutar:

1. Lokalnämnden får i uppdrag att efter den pågående kartläggningen sammanställa de uppskattade kostnaderna för att rusta upp de utomhusmiljöer inom vård- och omsorgsboende samt boende med särskild service som bedöms eftersatta eller ej ändamålsenliga.
2. Lokalnämnden får i uppdrag att återkomma med en redogörelse av hur en sådan upprustning av utemiljöerna skulle påverka de boendes hyreskostnader inom vård- och omsorgsboende samt boende med särskild service.
3. Lokalnämnden får i uppdrag att återredovisa uppdragen i kommunstyrelsen.
4. Efter återredovisningen till kommunstyrelsen hänskjuts eventuell kostnad till respektive partis budgetprocess.
5. Den av Emmali Jansson och Karin Pleijel väckta motionen anses därmed besvarad.

Vid behandlingen av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Jörgen Fogelklou (SD) yrkade att motionen skulle tillstyrkas i enlighet med yrkande från SD den 10 september 2021.

Karin Pleijel (MP) och Daniel Bernmar (V) yrkade att motionen skulle tillstyrkas.

Martin Wannholt (D) yrkade att motionen skulle tillstyrkas i enlighet med yrkande från D den 2 september 2021.

Marina Johansson (S) yrkade bifall till yrkande från M, L och C den 15 september 2021.

Vid omröstning beträffande om motionen skulle tillstyrkas och yrkandet från Marina Johansson röstade Blerta Hoti (S), Axel Darvik (L), Hampus Magnusson (M), Marina Johansson (S), Emmyly Bönfors (C), Jonas Attenius (S) och ordföranden Axel Josefson (M) för bifall till Marina Johanssons yrkande.

Daniel Bernmar (V), Martin Wannholt (D), Karin Pleijel (MP), Grith Fjeldmose (V), Jessica Blixt (D) och Jörgen Fogelklou (SD) röstade för att motionen skulle tillstyrkas.

Kommunstyrelsen beslutade med sju röster mot sex att bifalla Marina Johanssons yrkande.

Elisabet Lann (KD) antecknade följande till protokollet: Om jag hade haft rätt att rösta hade jag röstat för bifall till Marina Johanssons yrkande.

Elisabet Lann (KD) antecknade som yttrande en skrivelse från den 15 september 2021.

Göteborg den 15 september 2021
Göteborgs kommunstyrelse

Axel Josefson

Lina Isaksson

Yrkande

2021-09-10

Ärende nr 3.6

Yrkande angående – Motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden samt bostäder med särskild service

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Motionen bifalles

Yrkandet

Sverigedemokraterna förespråkar förebyggande och hälsofrämjande insatser för att människor ska kunna leva ett friskare liv. Utemiljöns estetik har betydelse för välbefinnandet, livskvaliteten och har en läkande kraft.

Utemiljöerna får dock inte belasta de boendes ekonomiska förutsättningar. Med en sverigedemokratisk budget hade Göteborg Stad haft en prioriterad och god ekonomi till att kraftigt förbättra tillvaron för våra äldre.

Yrkande
Särskilt yttrande

M, L, C, S
KD

2021-09-15

Ärende nr. 3.6

Yrkande angående – Motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden samt bostäder med särskild service

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige

1. Motionen anses besvarad
2. Lokalnämnden får i uppdrag att efter den pågående kartläggningen sammanställa de uppskattade kostnaderna för att rusta upp de utomhusmiljöer inom vård- och omsorgsboende samt boende med särskild service som bedöms eftersatta eller ej ändamålsenliga
3. Lokalnämnden får i uppdrag att återkomma med en redogörelse av hur en sådan upprustning av utemiljöerna skulle påverka de boendes hyreskostnader inom vård- och omsorgsboende samt boende med särskild service
4. Lokalnämnden får i uppdrag att återredovisa uppdragen i kommunstyrelsen
5. Efter återredovisningen till kommunstyrelsen hänskjuts eventuell kostnad till respektive partis budgetprocess.

Yrkandet

För oss är det viktigt att det finns bra och trivsamma utomhusmiljöer kopplat till stadens olika boenden inom äldreomsorg och funktionsstöd. Vi delar motionärernas bild av att naturen och utomhusmiljöer både ger psykiska och fysiska hälsovinster. Det finns en rad exempel på forskning som visar på kopplingen mellan just naturen och människors välbefinnande. Vi har idag även flera regioner vars verksamheter bedriver trädgårdsterapi som en komponent i att reducera såväl stress som depressiva tillstånd, samtidigt som det bidrar till fysisk aktivitet. Sådana initiativ välkomnar vi.

Vad gäller kartläggning av utemiljöer så pågår redan ett sådant arbete inom vård- och omsorgsboende samt boende med särskild service. Det pågår även ett samarbete mellan lokalförvaltningen och äldre samt vård- och omsorgsnämnden vars resultat ska ligga till grund för nästkommande revidering av ramprogrammet. Parallellt tittar man redan i staden på nya nyckeltal för bland annat utomhusytor.

I lokalförvaltningens utlåtande framgår det att "för en uppskattning av kostnaderna behöver frågan utredas vidare. Utan riktat kommunbidrag för detta särskilda uppdrag, kommer åtgärderna fullt ut att belasta verksamhetsförvaltningarna genom hyresdebitering". Denna aspekt måste tas i beaktning innan ett beslut om upprustning av utemiljöerna kan fattas. Vi vill undvika en situation där upprustningar av utemiljön resulterar i avsevärda hyreshöjningar för de boende.

Efter återredovisningen till kommunstyrelsen hänskjuts eventuell kostnad till respektive partis budgetprocess.

Slutligen vill vi belysa lokalförvaltningens begränsade möjligheter att åtgärda utemiljöer på inhyrda fastigheter eller fastigheter där lokalförvaltningen inte är hyresvärd.

Yrkande

Demokraterna

2021-09-02

Ärende nr: 3.6

Yrkande angående – Motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden samt bostäder med särskild service

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen och kommunfullmäktige:

1. Bifall till motionen.

Yrkandet

Att ha en definierad och god standard på bostäder med särskild service behöver även inkludera utemiljöer. Vi välkomnar därför denna motions avsikter att göra erforderliga uppdateringar i ramprogram och kartläggning av nuläget samt åtgärder där så behövs.

Motionen har även tillstyrkts av samtliga instanser som fått möjlighet att tycka till. Det behöver genomföras en kartläggning av befintligt läge såväl som definieras vad tillräcklig kvalitet är. Dock kan tillräcklig kvalitet som begrepp se olika ut beroende på behoven hos den grupp som bor på specifika boenden.

Genom att bifalla motionen och dess intentioner tar Göteborg ett välbehövligt steg framåt för att möta känd forskning om utemiljöernas betydelse avseende välbefinnande och hälsa.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2021-06-28

Diarienummer 0433/21

Handläggare

Hedwig Andrén

Telefon: 031-368 02 33

E-post: hedwig.andren@stadshuset.goteborg.se

Motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden samt bostäder med särskild service

Motionen

Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) föreslår att kommunfullmäktige beslutar att ge kommunstyrelsen i uppdrag att uppdatera ramprogrammet för äldreboende, med skärpta rekommendationer för trädgårdars storlek och kvalitet. Kommunstyrelsen ska även få i uppdrag att revidera ramprogrammet för bostäder med särskild service, med skärpta rekommendationer för trädgårdars storlek och kvalitet. Motionärerna föreslår vidare att lokalnämnden får i uppdrag att kartlägga utemiljöerna till befintliga äldreboenden och bostäder med särskild service, både de kommunala och inhyrda privatägda samt att åtgärda de utemiljöer som inte uppnår tillräcklig kvalitet.

Motionärerna beskriver att många äldre och personer med funktionsnedsättning kommer ut alltför sällan. Den läkande kraften av att uppleva natur är väldokumenterad, koncentrationsförmågan ökar, pulsen förbättras, det diastoliska blodtrycket förbättras, sjukdomssymptomen hos alzheimerspatienter minskar, oro och depressioner minskar.

Motionärerna anser att stadens gällande ramprogram för äldreboenden är undermåligt. Ramprogrammet för bostäder med särskild service är betydligt bättre, men saknar perspektivet att en trädgård kan och bör ha en läkande miljö. Motionärerna menar därför att Göteborgs Stad behöver kartlägga befintliga utemiljöer och skapa trädgårdar där sådana saknas samt förbättra befintliga utemiljöer.

Remissinstanser

Motionen har remitterats för yttrande till lokalnämnden, nämnden för funktionsstöd och äldre samt vård och omsorgsnämnden. Remissinstansens svar är sammanställda i nedanstående tabell.

Remissinstans	Beslut	Kommentar
Lokalnämnden	Tillstyrker Översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande.	Tillstyrker motionen under förutsättning att definitionen av tillräcklig kvalitet tas fram i samråd med berörda verksamhetsförvaltningar. Åtgärder ska ske i enlighet med den

		åtgärdsplan som tas fram tillsammans med berörda verksamhetsförvaltningar. Samt att erforderliga medel tillförs för genomförande av åtgärdsplanen, både vid investering och i form av utökad driftsbudget.
Nämnden för funktionsstöd	Tillstyrker Översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande. Protokollsanteckning M, L och KD	Underhållet av utemiljön är eftersatt och inte alltid ändamålsenlig vid många av stadens BmSS. Det är viktigt vid kartläggning och efterföljande kvalitetshöjning av utemiljöerna göra det med utgångspunkt i varje enskilt BmSS, de specifika behoven hos målgruppen, tomtens förutsättningar och en försvarbar ekonomisk insats.
Äldre samt vård och omsorgsnämnden	Tillstyrker Översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande.	Utemiljön är en eftersatt del på många av stadens vård- och omsorgsboende för äldre. Den revidering av ramprogrammet som redan genomförts (2020-04-24) tar delvis höjd för det som nämns i motionen. Utmaningen blir att vid den efterlysta kartläggningen och kvalitetshöjningen av utemiljöerna följa ramprogrammet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Lokalnämndens förslag om nya hyressättningsprinciper ger internhyror beräknade utifrån principen om självkostnad vilket innebär att varje verksamhet ska bära kostnaderna för de lokaler de utnyttjar. Krav på ökad kvalitet och storlek på utemiljön vid nybyggnation av BmSS samt kvalitetshöjande åtgärder av utemiljön i det befintliga beståndet av BmSS kommer att bidra till ökade investeringskostnader för staden och därmed ökade driftskostnader för förvaltningen.

Bedömning ur ekologisk dimension

I planeringsprocessen i nyproduktion av är det viktigt att den ekologiska dimensionens perspektiv beaktas utifrån målgrupp. Landskapsarkitekten tar fram, utifrån beskrivna behov från verksamheten, en ändamålsenlig utemiljö så långt det är möjligt. Påverkande faktorer i hur optimala lösningar som kan uppnås är till exempel tomtens storlek, utseende och topografi. En väl planerad utemiljö kan även bidra till skyddande av arter och ekologisk kompensation genom att till exempel skapa nya livsmiljöer.

Bedömning ur social dimension

Utevistelses påverkan och betydelse för individens välbefinnande är väl kända och en ändamålsenlig utemiljö intill bostaden är därför viktig. För personer i BmSS varierar behovet både ur målgruppshänseende och på ett individuellt plan vilket föranleder att olika utformning och innehåll krävs vid varje enskilt BmSS.

Enligt motionen behövs det trädgårdar med tillräcklig storlek. Detta kan framgent säkerställas via det pågående arbetet med att utifrån evidens ta fram riktlinje för ramprogram och policy/riktlinje för nyckeltal i tidiga skeden i lokalförsörjningsprocessen. Det är därför av stor vikt att definiera ändamålsenlig storlek på utemiljön för vård- och omsorgsboende för äldre samt identifiera i vilket dokument som definitionen ska återfinnas så att dokumenten kan komplettera varandra.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Bilagor:

1. Motionen
2. Lokalnämndens handlingar 2021-05-25 § 81
3. Nämnden för funktionsstöds handlingar 2021-05-19 §116
4. Äldre samt vård och omsorgsnämndens handlingar 2021-05-25 § 148

Handling 2021 nr 23

Motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden samt bostäder med särskild service

Den läkande kraften av att uppleva natur är väldokumenterad. Susande träd, porlande vatten, blomdoft och surrande bin ger både fysiska och psykiska hälsovinster. Koncentrationsförmågan ökar, pulsen förbättras, det diastoliska blodtrycket förbättras, sjukdomssymptomen hos alzheimerspatienter minskar, oro och depressioner minskar.

Många äldre och personer med funktionsnedsättning kommer alltför sällan ut. Men det finns också alltför många utemiljöer som behöver betydligt större naturkänsla, mysfaktor och harmoni. Goda utemiljöer ska innehålla många olika växter, med en mångfald av växter som bär blommor och frukt under olika delar av säsongen. Utemiljön bör stimulera flera sinnen och inte bara vara vackra. Naturljud som porlande vatten samt olika dofter är behövliga inslag. Utemiljöerna behöver ha utrymme för vila, umgänge, promenad och träning. Träd bör finnas även för att vid värmeböljor bidra till svalka. Med tanke på att det ska byggas flera nya äldreboenden och ännu fler bostäder med särskild service, behöver kvaliteten på utemiljöerna säkerställas. Dagens ramprogram för äldreboenden lämnar mycket att önska, där rekommendationerna för utemiljön är enligt följande:

“Utemiljön bör omfatta en eller flera lättillgängliga och rymliga uteplatser i direkt anslutning till byggnaden. Dessa platser ska ha goda solförhållanden och erbjuda lä och skugga. Det bör finnas varierade gångstråk med fast underlag med plats för en person med rollator samt en person vid sidan. Möjligheter till odling ska alltid diskuteras i projekteringen, till exempel genom upphöjda odlingsbäddar eller balkonglådor.”

Ramprogrammet för bostäder med särskild service är betydligt bättre, men saknar perspektivet att en trädgård kan och bör ha en läkande miljö. Till exempel står det “Tomten ska vara lättskött med gräsytor samt med stenbelagda eller asfalterade gångvägar utan snäva vinklar.” Ramprogrammen för äldreboende och för bostäder med särskild service behöver skärpas med inriktning att ha en inspirerande och läkande trädgård. Det behövs trädgårdar med tillräcklig storlek, promenadmöjligheter och läkande förmåga. Staden behöver också kartlägga befintliga utemiljöer och skapa bättre trädgårdar där sådana saknas.

Kommunfullmäktige föreslås besluta att:

1. Kommunstyrelsen får i uppdrag att uppdatera ramprogrammet för äldreboende, med skärpta rekommendationer för trädgårdars storlek och kvalitet.
2. Kommunstyrelsen får i uppdrag att uppdatera ramprogrammet för bostäder med särskild service, med skärpta rekommendationer för trädgårdars storlek och kvalitet.
3. Lokalnämnden får i uppdrag att kartlägga utemiljöerna till befintliga äldreboenden och bostäder med särskild service, både de kommunala och inhyrda privatägda.
4. Lokalnämnden får i uppdrag att åtgärda de utemiljöer som inte uppnår tillräcklig kvalitet.

Emmali Jansson (MP)

Karin Pleijel (MP)

§ 81 N230-0297/21

Yttrande om motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden (vård- och omsorgsboenden) samt bostäder med särskild service

Beslut

Lokalnämnden:

1. tillstyrker ärendet under förutsättning att
  - a. definition av tillräcklig kvalitet tas fram i samråd med berörda verksamhetsförvaltningar.
  - b. åtgärder sker i enlighet med åtgärdsplan som tas fram tillsammans med berörda verksamhetsförvaltningar.
  - c. erforderliga medel tillförs för genomförande av åtgärdsplanen, både vid investering och i form av utökad driftsbudget.
2. översänder yttrande till stadsledningskontoret för vidare hantering i kommunfullmäktige.

Handlingar

1. Förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2021-04-23
2. Motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden samt bostäder med särskild service, KF Handling 2021 nr 23

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Justeringsdag:

2021-06-01

Sekreterare

Sofie Wäremalm

Ordförande

Christer Holmgren (M)

Justerande

Gudrun Tiberg (Fi)

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2021-04-23

Diarienummer N230-0297/21

Dnr 0433/21

Handläggare

Freja Elmsjö

Telefon: 031-3650154

E-post: freja.elmsjo@lf.goteborg.se

Yttrande om motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden (vård- och omsorgsboenden) samt bostäder med särskild service

Förslag till beslut

Lokalnämnden:

1. tillstyrker ärendet under förutsättning att
  - a. definition av tillräcklig kvalitet tas fram i samråd med berörda verksamhetsförvaltningar.
  - b. åtgärder sker i enlighet med åtgärdsplan som tas fram tillsammans med berörda verksamhetsförvaltningar.
  - c. erforderliga medel tillförs för genomförande av åtgärdsplanen, både vid investering och i form av utökad driftsbudget.
2. översänder yttrande till stadsledningskontoret för vidare hantering i kommunfullmäktige.

Sammanfattning

Kommunfullmäktige har remitterat en motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om att uppdatera ramprogrammet för vård- och omsorgsboenden och bostäder med särskild service med skärpta rekommendationer om utemiljöernas storlek och kvalitet. Motionen föreslår även att lokalnämnden ges i uppdrag att kartlägga utemiljöerna vid befintliga boenden samt åtgärda de utemiljöer som inte uppnår tillräcklig kvalitet.

Avseende uppdraget att kartlägga befintliga utemiljöer har lokalförvaltningen inget att erinra. Lokalförvaltningen har sedan tidigare gjort en kartläggning över utemiljöerna vid bostäder med särskild service. En kartläggning av utemiljöerna vid vård- och omsorgsboendena finns sedan tidigare planerad att genomföras under 2021.

Enligt rådande ansvarsfördelning mellan lokalförvaltningen och verksamhetsförvaltningarna, ligger ansvaret och mandatet att beställa och finansiera utveckling av befintliga inne- och utemiljöer hos verksamheten. Den kvalitetshöjning som efterfrågas i motionen omfattas alltså inte av lokalförvaltningens ordinarie underhållsansvar. Om lokalförvaltningen i enlighet med motionen får i uppdrag att åtgärda kvalitetsbrister måste det genomföras utifrån en åtgärdsplan som tas fram tillsammans med verksamhetsförvaltningarna och som har en riktad budget. Först efter

kartläggning kan en gemensam bedömning av åtgärdsbehovet göras och därefter en uppskattning av åtgärdskostnaderna. Det är viktigt att beakta att en ökad kvalitetsnivå även innebär en ökad skötselkostnad. Utan riktat kommunbidrag för detta särskilda uppdrag, kommer åtgärderna fullt ut att belasta kundförvaltningarna genom hyresdebitering till kund.

Vid inhyrda fastigheter med extern fastighetsägare finns begränsningar både gällande tillgång till yta samt rådighet över att påverka utemiljöns gestaltning och innehåll.

För information så har en revidering av ramprogrammet för vård- och omsorgsboende (tidigare benämnt som äldreboende) nyligen (2020-04-24) gjorts som delvis lyfter de kvaliteter som motionen efterfrågar. Det pågår ett samarbete mellan lokalförvaltningen och äldre-, vård- och omsorgsförvaltningen med syfte att utveckla utformningen av framtidens vård- och omsorgsboenden. Resultatet av samarbetet är tänkt att vara ett kunskapsunderlag vid nästkommande revidering av ramprogrammet. Samtidigt förs ett förvaltningsövergripande programarbete vid stadsledningskontoret med att ta fram riktlinjer för ramprogram. Därutöver pågår ett arbete i staden att ta fram en gemensam riktlinje för nyckeltal (däribland för uteyta) kopplat till lokalförsörjningsplanen. Idag beskrivs även en del detaljkrav med bäring på kvalitet i utemiljöer i lokalförvaltningens tekniska krav och anvisningar¹.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Utveckling av befintliga utemiljöerna samt en högre kvalitetsnivå vid nya fastigheter innebär ökade kostnader, såväl avseende investering som i den fortsatta driften av utemiljöerna. Den ökade driftkostnaden bedöms bestå av både ökat skötselintervall samt ett ökat åtgärdsbehov i och med mer skötselkrävande innehåll vid utemiljöerna. För en uppskattning av kostnaderna behöver frågan utredas vidare. Lokalförvaltningen och kundförvaltningarna bör samarbeta dels för att säkerställa samsyn kring vad efterfrågad kvalitetsnivå är, hur omfattande åtgärdsbehovet är och vilka kostnader som genereras.

Utän riktat kommunbidrag för detta särskilda uppdrag, kommer åtgärderna fullt ut att belasta kundförvaltningarna genom hyresdebitering till kund.

Bedömning ur ekologisk dimension

Enligt det nyligen antagna miljö- och klimatprogrammet ställs höga krav på hållbara utemiljöer som bibehåller och skapar ekosystemtjänster både för miljö och människa. Genom till exempel lokalförvaltningens tekniska krav och anvisningar ställs redan idag relativt höga krav på boendemiljöernas utformning i ny- och ombyggnation och att utemiljöerna ska bidra till att bibehålla eller öka andelen ekosystemtjänster i staden. Ett särskilt uppdrag att utveckla befintliga utemiljöer har potential att på en hela staden nivå ytterligare bidra till en hållbar utveckling av miljön och klimatet. Uppdraget har potential att ge en ökning av kvalitativ grönska och växtlighet med spridning över stor del av staden som direkt ger påverkan på människorna som bor och verkar i och vid utemiljöerna.

---

¹ Se [Mark och utemiljö - Tekniska krav och anvisningar för dig som bygger lokaler åt Göteborgs Stad - Göteborgs Stad \(goteborg.se\)](#)

Bedömning ur social dimension

Ett särskilt uppdrag att utveckla befintliga utemiljöer vid stadens bostäder med särskild service och vård- och omsorgsboenden skulle innebära en mer jämlik tillgång till goda utemiljöer (utöver den satsning som görs vid ny- och ombyggnation). Utemiljöerna blir en tillgång både för de som har det som arbetsmiljö men främst för de boende som får ökad kvalitet i sin direkta närhet. En utveckling av utemiljöerna kan bidra till en lång rad av goda hälsoeffekter hos de boende.

Samverkan

Information om ärendet delges vid FSG 2021-05-19.

Bilagor

1. Motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden samt bostäder med särskild service, KF Handling 2021 nr 23

Ärendet

Kommunfullmäktige har remitterat en motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om att uppdatera ramprogrammet för vård- och omsorgsboenden och bostäder med särskild service med skärpta rekommendationer om utemiljöernas storlek och kvalitet. Motionen föreslår även att lokalnämnden ges i uppdrag att kartlägga utemiljöerna vid befintliga vård- och omsorgsboenden och bostäder med särskild service samt åtgärda de utemiljöer som inte uppnår tillräcklig kvalitet. Lokalnämnden föreslås tillstyrka förvaltningens svar på motionen.

Beskrivning av ärendet

I motionen beskrivs hur utemiljöer kan gestaltas för att ge god effekt på de boendes hälsa. Motionen lyfter även utdrag ur gällande ramprogram för vård- och omsorgsboenden samt för bostäder med särskild service. Motionen syftar till att dels förbättra kvaliteten vid befintliga utemiljöer samtidigt som man vill säkerställa kvalitativa utemiljöer för de nya boenden som staden förväntas bygga framöver. I motionen definieras inte kvalitet närmre än att sinnliga, grönskande naturmiljöer med rum för vila och rekreation ska finnas.

Lokalförvaltningen förvaltar idag 69 vård- och omsorgsboenden, varav 47 är egenägda och resterande är inhyrda eller ramavtalade från externa fastighetsägare. Bostäder med särskild service är 188 till antalet varav 122 är egenägda fastigheter.

Ramprogram och andra styrande dokument för utformning av utemiljöer

Ramprogrammet för vård- och omsorgsboenden har nyligen (2020-04-24) reviderats och då lyftes delvis de kvaliteter som motionen efterfrågar. Det pågår ett samarbete mellan lokalförvaltningen och äldre-, vård- och omsorgsförvaltningen med syfte att utveckla utformningen av framtidens vård- och omsorgsboenden. Resultatet av samarbetet är tänkt att vara ett kunskapsunderlag vid nästkommande revidering av ramprogrammet. Samtidigt förs ett förvaltningsövergripande programarbete vid stadsledningskontoret med att ta fram riktlinjer för ramprogram. Därutöver pågår ett arbete i staden att ta fram en gemensam riktlinje för nyckeltal (däribland för uteyta) kopplat till lokalförsörjningsplanen.

Vid projektering av ny- och ombyggnation av kommunala verksamhetslokaler ska aktuella tekniska krav och anvisningar (TKA) följas. Genom TKA styr lokalförvaltningen mot långsiktigt hållbara fastigheter med grund i de tre hållbarhetsdimensionerna. För mark och utemiljö finns två huvuddokument, ett för skollokaler och ett för bostäder med särskild service (BmSS) samt vård- och omsorgsboende. Rådande TKA för mark och utemiljö ställer relativt höga krav på både på specifika tekniska lösningar som på övergripande gestaltning. Här läggs stor vikt vid att skapa trivsamma, stimulerande och tillgängliga boendemiljöer och goda arbetsmiljöer där ekosystemtjänster tillvaratas och stärks.

En högre kravställning i ramprogrammet kan bidra till större tydlighet kring stadens definition av kvalitativa utemiljöer. TKA justeras om ändringar görs i ramprogrammet för att säkerställa en samstämmighet mellan dokumenten.

Kartläggning av befintliga utemiljöer

Med syfte att säkerställa funktionaliteten på befintliga och fånga upp potentiella utvecklingsbehov har lokalförvaltningen sen 2015 inventerat utemiljöerna vid förskolor, skolor och bostäder med särskild service. Under sommaren 2018 inventerades 100 utemiljöer tillhörande bostäder med särskild service. Inventeringsmaterialet har främst resulterat i utveckling av tekniska krav och anvisningar men även använts som stöd och kunskapsunderlag vid ombyggnation av de olika utemiljöerna. Inom ramen för lokalförvaltningens ansvar gestaltas utemiljöerna om i samband med underhållsåtgärder till att bättre stämma överens med verksamhetens önskemål. Vid underhållsprojekt erbjuds kundförvaltningen att som kunduppdrag utöka innehållet och utveckla utemiljön.

Lokalförvaltningen har sen tidigare planerat att följa upp arbetet med kompletterande inventeringar av återstående bostäder med särskild service samt vård- och omsorgsboenden. På grund av rådande pandemi, kunde inventeringarna inte genomföras 2020 utan kommer istället att genomföra resterande inventeringsarbete under sommaren 2021.

Eftersom kartläggning redan är ett pågående arbete har lokalförvaltningen inget att erinra om det föreslagna uppdraget i motionen.

Åtgärder i befintliga utemiljöer

I enlighet med överenskommen ansvarsfördelning mellan lokalförvaltningen och verksamhetsförvaltningarna, ansvarar lokalförvaltningen för att säkerställa drift och underhåll av befintliga fastigheter, samt planering och produktion vid nybyggnation. Verksamhetsförvaltningarna ansvarar för att beställa nyinstallation, utveckling och utökning av befintliga fastigheter för att tillgodose verksamhetens specifika behov. Lokalförvaltningen handlägger åtgärderna på uppdrag av verksamheten och övertar sen drift- och underhållsansvar. Ny- och ombyggnation sker i samråd mellan lokalförvaltningen och verksamhetsförvaltningarna. Det är verksamhetsförvaltningarna som definierar verksamhetsspecifika behov.

Lokalförvaltningen genomför årligen underhållsbedömning av fastigheterna, inklusive tillhörande utemiljöer. Underhållsbehovet sammanställs och resulterar i åtgärds paket med syfte att bibehålla befintlig kvalitet. Den kvalitetshöjning som efterfrågas i motionen omfattas alltså inte av lokalförvaltningens ordinarie underhållsansvar.

Historiskt sett har en stor del av utemiljöerna, utvecklats och sköts om av verksamheterna. Sinnesträdgårdar och utemiljöer för odling har legat på verksamhetens ansvar att sköta. Såväl skötsel som nyttjande av denna typ av miljöer har på många ställen minskat över tid, delvis på grund av begränsade möjligheter och resurser hos den aktuella verksamheten. Istället har till exempel lättillgängliga altaner och balkonger i direkt anslutning till avdelningarna ökat i efterfrågan. Om efterfrågan åter väcks behövs en gemensam syn på hur vidmakthållande av miljöerna och ansvar för skötsel ska hanteras. Ska detta tillfalla lokalförvaltningen behövs en viss justering i uppdraget men även ökad budget för annan typ av skötsel samt mer frekvent skötselintervall.

Om uppdraget ges lokalnämnden att genomföra kvalitetshöjande åtgärder i utemiljöerna måste detta göras i enlighet med en åtgärdsplan som tas fram tillsammans med verksamhetsförvaltningarna. En sådan åtgärdsplan behöver bygga på gemensamma riktlinjer för kvalitet i utemiljöer som lokalförvaltningen och verksamhetsförvaltningarna tar fram tillsammans. Nya eller förändrade krav på funktioner och ökat behov ligger på

verksamhetsförvaltningarna att identifiera och beskriva så att de kan lyftas in i åtgärdsplan.

Utveckling av befintliga utemiljöerna samt en högre kvalitetsnivå vid nya fastigheter innebär ökade kostnader, såväl avseende investering som i den fortsatta driften av utemiljöerna. Den ökade driftkostnaden bedöms bestå av både ökat skötselintervall samt ett ökat åtgärdsbehov i och med mer skötselkrävande innehåll vid utemiljöerna. För en uppskattning av kostnaderna behöver frågan utredas vidare. Utan riktat kommunbidrag för detta särskilda uppdrag, kommer åtgärderna fullt ut att belasta verksamhetsförvaltningarna genom hyresdebitering.

Vid extern fastighetsägare, så kallade inhyrda fastigheter, har lokalnämnden mycket begränsad rådighet över utemiljöernas gestaltning och specifika innehåll. De inhyrda fastigheterna har generellt sett begränsad tillgång till yta. Inom staden finns även verksamheter som bedriver boende med särskild service och vård- och omsorg där lokalnämnden inte är hyresvärd. En eventuell kartläggning görs endast vid fastigheter inhyrda eller ägda av lokalnämnden.

Förvaltningens bedömning

Lokalförvaltningen ställer sig i grunden positiv till de uppdrag som motioner lyfter fram, men under förutsättning att följande beaktas:

- 1) Uppdatering av de två ramprogrammen sker i nära samarbete och förankras med berörda nämnder och
  - a) definition av vilken kvalitet som åsyftas tas fram i samråd med berörda nämnder.
  - b) rekommendation av utemiljöernas storlek bör avspeglas av pågående uppdrag att definiera nyckeltal inom ramen för lokalförsörjningsplanen.
- 2) Kartläggning av befintliga utemiljöer har redan utförts vid bostäder med särskild service. Komplettering av utförd kartläggning samt kartläggning av vård- och omsorgsboendenas utemiljöer finns inplanerat att genomföras under 2021. Sker inom ordinarie uppdrag. Kartläggning görs endast vid fastigheter inhyrda eller ägda av lokalnämnden.
- 3) Förslag att ge lokalnämnden särskilt uppdrag att åtgärda de utemiljöer som bedöms ha bristande kvalitet bejakas under förutsättning att:
  - a) definition av kvalitet och riktlinjer för tillräcklig kvalitet tas fram i samråd med berörda verksamhetsförvaltningar.
  - b) konkretiserad åtgärdsplan tas fram i samråd med berörda verksamhetsförvaltningar.
  - c) särskilda medel tillförs för genomförande av åtgärdsplanen, både vid investering och i form av utökad driftsbudget.

Patrick Kristensson

Martha Sandoval Peterson

Direktör

Chef för fastighetsavdelningen

Motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden och bostäder med särskild service

§ 116, N161-0588/21 (0433/21)

En remiss har inkommit om en motion enligt vilken ramprogram för bostad med särskild service ska uppdateras med skärpta rekommendationer för trädgårdars storlek och kvalitet. Nämnden anser att utemiljöerna i fråga inte alltid är ändamålsenliga, och tillstyrker remissen.

Beslut

1. Nämnden för funktionsstöd tillstyrker motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till bostäder med särskild service.
2. Nämnden för funktionsstöd översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till stadsledningskontoret.

Handlingar

Förvaltningen har den 15 april 2021 upprättat ett tjänsteutlåtande med tre tillhörande bilagor. Förvaltningen föreslår att nämnden tillstyrker motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till bostäder med särskild service och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till stadsledningskontoret.

Yrkande

Ordförande Åsa Hartzell (M) yrkar bifall till förvaltningens förslag att tillstyrka motionen om utemiljöer och trädgårdar.

Protokollsanteckning

M, L och KD har inkommit med en skriftlig protokollsanteckning daterad den 19 maj 2021, protokollsbilaga 1, om förståelsen för funktionsnedsattas individuella behov.

Justering

Den 19 maj 2021.

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret

Utdrag ur protokoll (nr 6)
Sammanträdesdatum: 2021-05-19

Vid protokollet

Sekreterare

Viktor Jakobsson Rikenberg

Ordförande

Åsa Hartzell (M)

Justerande

Åsa Nilsen (FI)

Nämnden för Funktionsstöd

Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna

Göteborg den 19 maj 2021

Ärende 9

Protokollsanteckning

Vi stödjer förvaltningens svar om behovet av en kartläggning av befintliga utemiljöer samt ett program som hanterar frågorna om utemiljöer vid bostäder med särskild service. Vi är även positiva till förvaltningens problematisering av frågan som vi anser vara mycket väsentlig och måste tas med i ett kommande programarbete.

Vi vill dock påtala att även om motionen lyfter behovet av genomtänkta utemiljöer så går motionärerna för långt med en naiv syn på utemiljöer samt ett kollektiverande av människor med funktionsvariationers vilja och behov.

I det kommande arbetet är det viktigt att ta tillvara målgruppernas varierande behov och individuella preferenser. Personer med funktionsvariation har lika skilda önskemål om var och hur de vill leva sina liv som alla andra så det måste finnas särskilda boenden både i urban- som ruralmiljö. Det måste dessutom vara utformad utifrån den omkringliggande miljöns förutsättningar och den tänkta målgruppens behov. I utformningen av utemiljö behöver även de tänkta boendes kostnader behandlas. Personer som bor på särskilda boenden lever ofta under knappa ekonomiska förhållanden. Ett allt för vidlyftig och kostnadsdrivande utformning av utemiljöerna kan urholka personernas ekonomiska förutsättningar och valfrihet att välja hur de ska spendera sina pengar.

Svar på remiss - Motion om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden, dnr 0433/21

§ 148, N160-0518/21

Beslut

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden:

1. tillstyrker motionen med hänsynstagande till synpunkterna i tjänsteutlåtande i de delar som gäller skärpta rekommendationer för trädgårdars storlek och kvalitet för vård- och omsorgsboende för äldre
2. tillstyrker motionen med hänsynstagande till synpunkterna i tjänsteutlåtande gällande förslaget att kartlägga utemiljöerna till befintliga äldreboenden, både de kommunala och inhyrda privatägda
3. tillstyrker motionen med hänsynstagande till synpunkterna i tjänsteutlåtande i de delar som gäller åtgärda de utemiljöer som inte uppnår tillräcklig kvalitet.
4. översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen inför slutgiltigt beslut i kommunfullmäktige.

Handlingar

Förvaltningens tjänsteutlåtande 2021-04-28

Yttrande Sverigedemokraterna, 2021-05-23, se protokollsbilaga 1

Protokollsutdrag skickas till

Stadsledningskontoret, senast 2021-06-11

Dag för justering

2021-06-02

Utdrag ur protokoll

Sammanträdesdatum: 2021-05-25

Vid protokollet

Sekreterare

Anna Sahlberg

Ordförande

Elisabet Lann

Justerande

Daniel Bermmar

2021-05-23

Ärende nr 9

Yttrande angående – Motion av MP om utemiljöer och trädgårdar i äldreomsorgen

Yttrandet

Sverigedemokraterna bifaller tjänsteutlåtandet.

Sverigedemokraterna förespråkar förebyggande och hälsofrämjande insatser för att människor ska kunna leva ett friskare liv.

Utemiljöns estetik har betydelse för välbefinnandet, livskvaliteten och har en läkande kraft.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2021-04-28

Diarienummer N160-0518/21

Handläggare: Martin Nilsson

martin.nilsson@aldrevardomsorg.goteborg.se

Svar på remiss - för Motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden, Dnr 0433/21

Förslag till beslut

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden:

1. tillstyrker motionen med hänsynstagande till synpunkterna i tjänsteutlåtande i de delar som gäller skärpta rekommendationer för trädgårdars storlek och kvalitet för vård- och omsorgsboende för äldre.
2. tillstyrker motionen med hänsynstagande till synpunkterna i tjänsteutlåtande gällande förslaget att kartlägga utemiljöerna till befintliga äldreboenden, både de kommunala och inhyrda privatägda.
3. tillstyrker motionen med hänsynstagande till synpunkterna i tjänsteutlåtande i de delar som gäller åtgärda de utemiljöer som inte uppnår tillräcklig kvalitet.
4. översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen inför slutgiltigt beslut i kommunfullmäktige.

Sammanfattning

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen har, efter begäran om yttrande från Stadsledningskontoret riktat till Äldre samt vård- och omsorgsnämnden, fått i uppdrag att ta fram ett remissvar på motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboende. Remissvaret ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast 2021-06-11.

Enligt motionen lämnar dagens ramprogram för vård- och omsorgsboenden för äldre mycket att önska och att ramprogrammet därför behöver skärpas med inriktning att ha en inspirerande och läkande trädgård. Vidare beskriver motionen att det behövs trädgårdar med tillräcklig storlek, promenadmöjligheter och läkande förmåga samt att staden behöver kartlägga befintliga utemiljöer och skapa bättre trädgårdar där sådana saknas.

Förvaltningen bedömer att utemiljön är en eftersatt del på många av stadens vård- och omsorgsboende för äldre. Den revidering av ramprogrammet som redan genomförts (2020-04-24) tar delvis höjd för det som nämns i motionen. Utmaningen blir att vid den efterlysta kartläggningen och kvalitetshöjningen av utemiljöerna följa ramprogrammet. Trots att det nyligen skett en revidering av ramprogrammet kan det behövas en ytterligare

översyn och eventuell revidering utifrån den nya Äldre samt vård- och omsorgsnämndens och förvaltningens målbild och verksamhetsidé. Ett reviderat ramprogram ska beskriva ny standard utifrån kvalitet för målgruppen som bor på boendena och ska bygga på evidens.

Enligt motionen behövs det trädgårdar med tillräcklig storlek. Detta kan framgent säkerställas via det pågående arbetet med att utifrån evidens ta fram riktlinje för ramprogram och policy/riktlinje för nyckeltal i tidiga skeden i lokalförsörjningsprocessen. Det är därför av stor vikt att definiera ändamålsenlig storlek på utemiljön för vård- och omsorgsboende för äldre samt identifiera i vilket dokument definitionen ska återfinnas så att dokumenten kan komplettera varandra. I det pågående programarbetet har det dock framkommit behov av fördjupat arbete med att ta fram nyckeltal för utemiljö för vård- och omsorgsboende för äldre, då det saknas framtagna nyckeltal på nationell nivå.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Motionen föreslår att ramprogrammet revideras med skärpta rekommendationer för trädgårdars storlek och kvalitet. Att skapa kvalitet kräver ökad investering samt kunskap om målgruppens behov och hur detta kan omsättas utifrån den mark som finns tillgänglig på respektive fastighet. Parallellt med önskad revidering av ramprogrammet behöver det därför även göras en beräkning för kostnaderna för att uppnå denna kvalitetshöjning, samt hur detta påverkar stadens driftskostnader. Det kan innefatta kostnader för till exempel markberedning, materialval och växtlighet som skapar kvalitet och hållbarhet, men även kostnader för trädgårdsarkitekt med lämplig kompetens för att uppnå önskad kvalitet.

För att bibehålla önskad kvalitet behöver det i tillägg även budgeteras för underhåll och skötsel av den skapade utemiljön. Ett väl balanserat förebyggande underhåll förväntas spara resurser genom att minimera dyrt akut underhåll. Om investeringarna i utemiljön inte underhålls på lämpligt sätt kommer förutsättningarna både för att använda utemiljön och för att vilja använda utemiljön minska.

Trots ökat behov av investeringar förväntas hälsovinster med utevistelse och fysisk aktivitet utomhus, som tas upp i samband med bedömning ur social dimension, även utgöra ekonomiska besparingar som kan kopplas till både hyresgästens och medarbetarnas hälsa. För hyresgästen innebär det ökat välbefinnande och minskat behov av mediciner och omsorgsinsatser samt färre fallolyckor. För medarbetarna bidrar utomhusvistelse och utblick mot natur till ökat välbefinnande, minskad stress samt ökad arbetstillfredsställelse och i förlängningen minskad sjukfrånvaro.

Bedömning ur ekologisk dimension

Tillskapandet av ändamålsenliga utemiljöer vid vård- och omsorgsboenden för äldre kan bidra till miljömålen som återfinns i stadens nya miljö- och klimatprogram 2021–2030 som Kommunfullmäktige antog i mars 2021. Tillskapandet av utemiljöer med mångfald av växtlighet vid vård- och omsorgsboende för äldre kan bidra till Göteborgs stads miljömål att öka den biologiska mångfalden i stadsmiljön. Vid användandet av blommande växter ges äldre möjlighet att uppleva dofter samtidigt som det gynnar förekomsten av insekter som annars kan ha svårt att hitta blommor i en förtätad stadsmiljö. En välplanerad utemiljö kan även bidra till skyddande av arter och ekologisk kompensation genom att till exempel skapa nya livsmiljöer.

Ett annat mål är att säkra tillgången till grönområden och nyttjande av ekosystemtjänster. En välplanerad utemiljö vid vård- och omsorgsboende med grönytor kan inte bara bidra

till positiva effekter på folkhälsa och livskvalitet, utan även leverera nyttor som att omhänderta nederbörd, ha en temperaturutjämnande effekt, dämpa buller och rena luft. Tillskapandet och utformningen av utemiljöerna kan därmed bidra till att hyresgästerna och deras anhöriga samt medarbetare kan uppleva ökad delaktighet i att bidra till stadens miljöarbete.

Bedömning ur social dimension

I Socialtjänstlagen (5 kap. 4 § SoL) finns en bestämmelse om en nationell värdegrund för äldreomsorgen. Äldreomsorgens nationella värdegrund innefattar begreppen värdigt liv och välbefinnande. Begreppet värdigt liv har en övergripande karaktär och innefattar aspekter som privatliv, kroppslig integritet, självbestämmande, individanpassning och delaktighet, samt att insatserna är av god kvalitet som även innefattar ett gott bemötande. Välbefinnande innebär istället en subjektivt upplevd känsla. Till en äldre persons välbefinnande kan höras sådant som känsla av trygghet och sammanhang, i form av meningsfullhet, begriplighet, och hanterbarhet, i det dagliga livet.

Som motionen beskriver är evidensen god för att det finns en läkande kraften av att uppleva natur och då inte minst för sköra äldre personer och personer med demens. Utevistelse och fysisk aktivitet utomhus har positiv inverkan på till exempel sömn, aptit, välbefinnande, autonomi, stress och social interaktion samt medverkar till minskat användande av läkemedel. Fysik aktivitet kan även minska risken för fallolyckor och därpå följande sjukvårdskostnader och kostnader för rehabilitering.

För att de hälsofrämjande effekterna ska uppstå krävs det en för målgruppen ändamålsenlig utemiljö som baseras på evidens. I tillägg behöver utemiljön tillgodose individuella behov, det vill säga en individs relation till utemiljön är beroende av individens upplevda hälsotillstånd. Vid lågt välmående behövs en skyddande miljö med möjlighet till inåtriktat engagemang och ju bättre en persons hälsotillstånd är desto mer orkar personen att interagera med sin omgivning och eventuellt delta i de aktiviteter som förekommer.

Utemiljön behöver därför utformas och vara lagom utmanande så att den kan tillgodose varje enskild individs behov och möjlighet att interagera med omgivningen. Utformningen ska både baseras på varsam design där miljön ska vara tillgänglig, trygg och säker oavsett funktionsnedsättning samt inspirerande design som utgår från individens unika önskan att ha kontakt med utemiljön och där det ges möjlighet till hälsofrämjande aktiviteter och upplevelser.

Motionen hävdar även att många äldre som bor på vård- och omsorgsboende sällan kommer ut. Utebliven utevistelse kan förutom att utemiljön inte lockar till utevistelse bero på flera saker. För att utemiljön ska användas behöver det bland annat finnas en naturlig förbindelse mellan byggnaden och utemiljön; där det finns utblick till utemiljön från den inomhusmiljö som hyresgästerna vistas i, såväl från den egna lägenheten som från gemensamhetsytor. Förbindelsen mellan inne och ute ska stimulera till ökad självständighet och delaktighet för hyresgästerna samt underlätta för medarbetarna att stötta de som inte kan ta sig ut på egen hand.

Den fysiska miljön utgör en viktig symbol för hur den enskilde upplever sin situation på vård- och omsorgsboendet, där en attraktiv vård- och omsorgsmiljö påverkar upplevelsen av kvalitet positivt. Forskning tyder på att vård- och omsorgsmiljön bär en symbolisk

innebörd av omsorg respektive frånvaro av omsorg och utgör en existentiell och social betydelse. Att vara mottagare av vård och omsorg i en ogästvänlig miljö kan upplevas som stigmatiserande och skamfullt. Vidare är vissa saker bärare av symboliska meddelanden. Exempelvis kan en vanskött vård- och omsorgsmiljö, där är utemiljön utgör en viktig del för äldre personer, tolkas som att medarbetarna är slarviga och inte bryr sig även om fallet inte är så. Det är därför av största vikt att det finns en tydlig plan för underhåll och skötsel av den tillskapade utemiljön.

I motionen efterlyses en kartläggning av befintliga utemiljöer. Vid denna kartläggning bör analysmetoder användas som indikerar på hur väl anpassad utemiljön är för målgruppspecifika behov enligt ovan. Kartläggningen behöver även ske i samverkan med Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen.

Samverkan

Information om ärendet vid FSG 2021-05-19.

Bilagor

1. Handling 2021 nr 23 – Motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboenden samt bostäder med särskild service
2. Ramprogram för lokalutformning av vård- och omsorgsboenden i Göteborgs Stad – Kortversion

Beslutet skickas till

Remissvaret ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast 2021-06-11.

Skickas till stadsledningskontorets funktionsbrevlåda.

Ärendet

Ärendet är ett remissvar där Äldre samt vård- och omsorgsnämnden ska ta ställning till en motion från miljöpartiet där kommunfullmäktige föreslås besluta att kommunstyrelsen får i uppdrag att uppdatera ramprogrammet för äldreboende (numera Vård- och omsorgsboende för äldre), med skärpta rekommendationer för trädgårdars storlek och kvalitet. Remissvaret ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast den 11 juni 2021.

Beskrivning av ärendet

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen har, efter begäran om yttrande från Stadsledningskontoret riktat till Äldre samt vård- och omsorgsnämnden, fått i uppdrag att ta fram ett remissvar på motion av Emmali Jansson (MP) och Karin Pleijel (MP) om utemiljöer och trädgårdar till äldreboende.

Enligt motionen lämnar dagens ramprogram för vård- och omsorgsboenden för äldre mycket att önska och att ramprogrammet därför behöver skärpas med inriktning att ha en inspirerande och läkande trädgård. Vidare beskriver motionen att det behövs trädgårdar med tillräcklig storlek, promenadmöjligheter och läkande förmåga samt att staden behöver kartlägga befintliga utemiljöer och skapa bättre trädgårdar där sådana saknas.

Redan genomförd revidering av *Ramprogram för lokalutformning av äldreboende i Göteborgs stad, version 2016-05-18*

Den text som motionen hänvisar till i ramprogrammet har på initiativ från tidigare Äldreboendesamordning Göteborg och tillsammans med tidigare Lokalsekretariatet reviderats (2020-04-24), där ett färdigt förslag presenterades och godkändes i juni 2020.

Revideringen baseras på det som står i ramprogrammet under punkt 1.5.

Versionshantering: ”Ramprogrammet ska vara ett levande dokument och uppdateras kontinuerligt utifrån nya erfarenheter. Ändringarna ska stämmas av med äldreomsorgen av lokalsekretariatet. Förändrade arbetssätt, ny lagstiftning och liknande kan göra ändringar nödvändiga.”

Revideringen föregicks av workshoppar där representanter från såväl stadsdelarna, lokalförvaltningen som lokalsekretariatet var inbjudan utifrån att de antingen då var eller tidigare varit involverade i byggprojekt avseende vård- och omsorgsboende för äldre. Utifrån det som kom fram vid workshopparna och rådande evidens gjordes innehållsmässiga justeringar som huvudsakligen bestod av en utökning av rekommendationer och krav gällande utemiljön men även viss omflyttning av text och språklig korrigering samt justeringar utifrån förändrat arbetssätt. Bedömningen var att större förändringar inte kunde göras innan den nya Äldre samt vård- och omsorgsnämnden och förvaltningen var på plats från och med januari 2021.

Vid workshopparna framkom även att ramprogrammet i sin dåvarande form var svårläst. Därför togs även en mer lättläst kortversion (Bilaga 1) fram med fokus på rekommendationer och krav med hänvisning till det fullständiga ramprogrammet för fördjupad förståelse för de olika delarna i programmet. I samband med revideringen döptes även dokumentet om till **Ramprogram för lokalutformning av vård- och omsorgsboenden i Göteborgs Stad** för att vara anpassat till ny benämning av stadens särskilda boende för äldre.

Revideringen resulterade i följande text hämtat från den nya kortversionen av ramprogrammet under avsnitt **6.24. Utemiljö**:

”6.24.2. Rekommendationer och krav

- Utemiljön bör omfatta en eller flera lättillgängliga och rymliga uteplatser i direkt anslutning till byggnaden och dimensioneras efter boendets storlek.
- Dessa platser ska ha goda solförhållanden och erbjuda lä, regnskydd och skugga.
- Det bör finnas varierade gångstråk med fast underlag med plats för en person med rollator samt en person vid sidan.
- Uteplatserna ska vara tillgängliga med rullstol, beakta därför gles placering av bordgrupper vid dimensionering av uteplats samt placera rabatter, mindre träd och blommande solitärbuskar för rumsbildning och trivsel.
- Ytor för odling ska locka till att aktivera kropp och sinne med stimulans av såväl lukt, syn, känsel och smak.
- Odling av ätbara växter, blommor samt andra växter ska även kunna nås av personer som sitter.
- Möjligheter till odling ska alltid diskuteras i projekteringen, till exempel genom upphöjda odlingsbäddar eller balkonglådor.
- Gångytor bör knyta ihop olika delar av boendets delar – entréer, uteplatser, odlingsytor och gångslingor.
- En gångväg utformad som slinga ska alltid eftersträvas som en del av utemiljön, där gångslingan förläggs så att den passerar objekt som kan stimulera alla sinnen via blommande buskar och rabatter, vackra träd och utsiktsmöjligheter.
- Bredd på gångväg ska vara minst 1600 mm.
- Gångytorna bör vara så plana som möjligt utan några onödiga höjdskillnader, maxlutning 2 %.
- Ytskikten bör utföras för ökad orienterbarhet för personer med nedsatt syn samt personer med demens.
- Genom kontrastverkan i material samt upphöjda kantstenar ges möjligheter för de boende att orientera sig runt boendet.
- Huvudstråken ska även förses med god allmänbelysning.
- Vid fastigheter där utemiljön kan vara svår att tillskapa i markplan, till exempel i centrala delar av staden, kan andra alternativ övervägas, till exempel takterrass.”

Hantering av ramprogram i ny Äldre samt vård- och omsorgsnämnden och förvaltningen

Enligt motionen behövs det trädgårdar med tillräcklig storlek. Göteborgs Stads program för lokalförsörjning 2020–2026 antogs av kommunfullmäktige 2020-03-19 § 4 1006/18. Genom programmet beslutades att sex nya reglerande styrande dokument ska tas fram i syfte att utveckla stadens lokalförsörjningsprocess samt skapa bättre förutsättningar att möta utmaningen om att stadens lokalförsörjning ska vara i balans över tid. Bland dessa nya dokument återfinns bland annat riktlinje för ramprogram samt policy/riktlinje för nyckeltal i tidiga skeden i lokalförsörjningsprocessen. I arbetet med att ta fram dessa styrande dokument pågår en utredning om vad de olika dokumenten ska innehålla samt hur de kan komplettera varandra. Dokumentet gällande nyckeltal kan bland annat innefatta nyckeltal för friyta, det vill säga den yta i utomhusmiljön som är dedikerad de boende på respektive vård- och omsorgsboende för äldre, men detta nyckeltal kan även beskrivas i ett ramprogram. I det pågående programarbete har det

dock framkommit behov av ett fördjupat arbete med att ta fram nyckeltal för utemiljö för vård- och omsorgsboende för äldre, då det saknas framtagna nyckeltal på nationell nivå.

Eftersom det skapats en ny Äldre samt vård- och omsorgsnämnd och förvaltning, från och med januari 2021, finns det även anledning att se över ramprogrammets innehåll anpassat till ny målbild och verksamhetsidé beträffande vård- och omsorgsboenden i staden. Ett reviderat ramprogram ska beskriva ny standard utifrån kvaliteten.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen bedömer att utemiljön är en eftersatt del på många av stadens vård- och omsorgsboende. Den revidering av ramprogrammet som redan genomförts tar delvis höjd för det som nämns i motionen. Utmaningen blir att vid den efterlysta kartläggningen och kvalitetshöjningen av utemiljöerna följa ramprogrammet.

Trots att det nyligen skett en revidering av ramprogrammet kan det behövas en ytterligare översyn och eventuell revidering utifrån den nya Äldre samt vård- och omsorgsnämndens och förvaltningens målbild och verksamhetsidé. För att utemiljöerna på stadens vård- och omsorgsboende för äldre ska vara ändamålsenliga behöver ett reviderat ramprogram beskriva ny standard utifrån kvaliteten som bygger på evidens för målgruppen som bor på boendena. I tillägg behöver graden av styrning genom ramprogrammet ses över för att förhindra att det görs avsteg utifrån de rekommendationer och krav som finns i befintligt ramprogram.

Enligt motionen behövs det trädgårdar med tillräcklig storlek. Detta kan framgent säkerställas via det pågående arbetet med att utifrån evidens ta fram riktlinje för ramprogram och policy/riktlinje för nyckeltal i tidiga skeden i lokalförsörjningsprocessen. Det är därför av stor vikt att definiera ändamålsenlig storlek på utemiljön för vård- och omsorgsboende för äldre samt identifiera i vilket dokument som definitionen ska återfinnas så att dokumenten kan komplettera varandra.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Björn Ek Wahlqvist

Babbs Edberg

Avdelningschef kvalitet och
utveckling

Förvaltningsdirektör